

A. Rusińska-Kurzątkowska

Ważniejsze artykuły i notatki z zakresu opieki i konserwacji zabytków województwa lubelskiego z lat 1944-1954 w wydawnictwach lubelskich

Ochrona Zabytków 7/4 (27), 291-292

1954

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

z r. 1601, oba o tym samym temacie, co i fresk lubelski.

Odrzucając dotychczasowe atrybucje, autorka uważa omawiane przez nią malowidło za dzieło Tomasza Muszyńskiego. Wychodzi ona z faktu, że był to malarz królewski, „famatus“ i że malował w Lublinie i freski. Co do czasu powstania fresku, autorka nie podziela zdania prof. Tomkiewicza o powstaniu go w latach po ustawie sejmowej z r. 1658 — wychodząc z założenia, że księgi ekspens konwentu lubelskiego wykazują równoczesność przebiegu robót sztukatorskich i malarskich. Co do Muszyńskiego, autorka sądzi, że jest on artystą „o dużej indywidualności twórczej“ i że źródłem jego inwencji są ryciny.

Jako pewne uzupełnienie, podaje autorka na końcu wiadomość o fresku kościoła w Zawieprzycach pod Lublinem, z lat ok. 1683—1690, będącym „wierną, chociaż nie bardzo udaną kopią“ fresku u Dominikanów lubelskich, wykazującym obok wad w rysunku i w kolorystyce, szereg „oryginalnych i pełnych humoru inowacji“ oraz wprowadzającym tendencje realistyczne, m. in. w krajobrazie.

Elżbieta Łosiówna, „Malowidła w stalach i ławkach kościoła Panny Marii Zwycięskiej w Lublinie“. (1952).

Praca omawia obrazy umieszczone na zapieckach stall, które dawniej stały po obydwóch stronach prezbiterium kościoła ss. brygidek, obecnie wizytek w Lublinie. Powstanie stall sięga l. 1632—1660, tzn. czasów ksieni Doroty Firlejówny. Stalle zdobiły malowidła, w liczbie 17, wykonane przez nieznanego artystę i przedstawiające sceny z życia św. Brygidy. Obecne stalle są rekonstrukcją dawnych, a część obrazów wstawiono w ławki, które stoją w kościele. Obrazy malowane są na drzewie, techniką olejną i mają wymiary 39×103 cm, nie licząc dwu większych, o wymiarach 52×103 cm. Rodzaj kartuszy namalowanych u dołu obrazów, objaśnia ich treść. Początkowo tworzyły one „pewien chronologiczny cykl“, obecnie zestawione są przypadkowo. Akcja rozwija się w obrazach w dwu poziomach: u dołu postać świętej, u góry postać Chrystusa lub Bogarodzicy otoczona obłokami. „Akcja rozgrywa się przeważnie w wąskich i mrocznych wnętrzach, w których z wielką drobiazgowością przedstawione są sprzęty codziennego użytku“. Czasem występuje skrawek pejzażu, a na jednym z większych obrazów widzimy ogród z epoki baroku. „Ruchu na obrazach mało, postacie ustawione są raczej teatralnie... na twarzach wciąż ten sam konwencjonalny uśmiech. Koloryt prosty, barwy kładzione są na

ogół jednolicie, bez zwalorowania i tworzą przeważnie dość dużą gładką płaszczyznę“. Dużo czerwonej barwy, obok której występuje biała z domieszką szarego oraz „dużo brązów i odcieni złotych, którymi artysta zaznacza światło padające zazwyczaj z góry obrazu i nikle tylko rozpraszające mrok, mający podkreślić tajemniczość akcji“.

W sprawie autorstwa obrazów autorka, nie mając do rozporządzenia odpowiednich wskazówek archiwalnych, stara się oprzeć na podobieństwach, jakie łączą obrazy przez nią omawiane z obrazami w kościele brygidek w Grodnie, malowanymi w r. 1646 przez Jana Szrettera oraz na fakcie, że oba klasztory łączyły bliższe stosunki w czasie powstania zarówno jednych jak i drugich obrazów. Píše ona: „Zarówno czas powstania obrazów, związki łączące oba klasztory, związki rodzinne przełożonych, jak i cechy formalne i treściowe samych obrazów zdają się wskazywać, że malarzem stall lubelskich jest Jan Szretter“.

P. Bohdziewicz

WAŻNIEJSZE ARTYKUŁY I NOTATKI Z ZAKRESU OPIEKI I KONSERWACJI ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO Z LAT 1944—1954 W WYDAWNICTWACH LUBELSKICH

OGÓLNE: W. H., *Konserwacja zabytków ziemi lubelskiej*, „Sz. L.“¹, 17. XII. 1945 (odbudowa 15 obiektów zabytkowych, m. in. w Radzynie, Puławach, Kazimierzu, Zamościu i Lublinie); 85 mil. zł na odbudowę otrzyma w tym roku woj. lubelskie. *Szkołnictwo i zabytki na pierwszym miejscu*, „Z. L.“, 12. IV. 1947; 22 mil. zł na konserwację zabytków. *Posiedzenie Wojewódzkiej Rady Sztuki*, „Z. L.“, 30. IV. 1948; St. Brodzia k, *Kilka uwag o zabytkach, muzeach i upowszechnieniu kultury*, „Sz. L.“, 17. III. 1951 (prace konserwatorskie w Kazimierzu, Zamościu, Lublinie, Lubartowie, Radzynie i Puławach; nowa społeczna funkcja odbudowywanych zabytków); H. Gawarecki, *Ochrona zabytków na terenie Lubelszczyzny*, „Szt. L.“, 7. IV. 1951. H. Gawarecki, *Restaurujemy zabytki kultury*, „Z. L.“, 20. IV. 1953 (Kazimierz, Zamość, Radzyń, Lubartów, Czemiernik, Szczebrzeszyn, Lublin, Krasnobród); *Cenne zabytki w pow. biłgorajskim należy otoczyć opieką*, „Z. L.“, 18. XI. 1948 (Biłgoraj, Tarnogród, Huta Plebańska, Kały).

BIŁGORAJ: *Biłgoraj dźwiga się z gruzów. Kościół parafialny już prawie odbudowany*, „Z. L.“, 24. II. 1948.

¹ Skróty tytułów czasopism: „Sz. L.“ — „Sztandar Ludu“, „Z. L.“ — „Życie Lubelskie“, „G. L.“ — „Gazeta Lubelska“.

CZEMIERNIKI: J. D., *W pałacu hrabiowskim urzędnicy magistratu lubelskiego*, „G. L.”, 21. VI. 1946 (pałac zniszczony w 1944 r. po odbudowie przeznaczony na dom wypoczynkowy); *Blaski i cienie domu w Czemiernikach*, „Z. L.”, 14. XI. 1952 (niszczenie zabytkowej bramy).

CZERNIECIN: H. Gawarecki, *Tam gdzie żył i tworzył Szymon Szymonowicz — dworek w Czerniecinie będzie odbudowany*, „Z. L.”, 4. IV. 1953.

GOŁĄB: (rz), *Gołąb nad Wisłą*, „Szt. L.”, 24—25. X. 1953 (odbudowa kościoła w Gołębiu).

HRUBIESZÓW: (aw), *Badać wartość zabytkową domów przeznaczonych do rozbiórki*, „Z. L.”, 21. VII. 1948 (znikają cenne domy drewniane).

KAZIMIERZ: (tp), *Przed wielkimi dniami*, „Z. L.”, 8. IV. 1948 (z Min. Kult. i Szt. 7 mil. zł na odbudowę zabytków Kazimierza); (m), *Prace nad rekonstrukcją i odbudową zabytkowych budowli w Kazimierzu Dolnym*, „Z. L.”, 23. VIII. 1948; *Zabytkowy Kazimierz Dolny wzorowym ośrodkiem konserwatorskim*, „Z. L.”, 11. XI. 1948; *Kazimierz wróci do dawnej świetności. Zabytkowe miasteczko nad Wisłą ośrodkiem czasów i turystyki*, „Z. L.”, 13. V. 1949 (odnowienie kamienic w rynku i kamienicy Celejowskiej, zabezpieczenie baszty zamkowej i trzech spichrzów, projektowane prace przy zamku i dalszych spichrzach); M. RUTA, *Udostępnienie Kazimierza Dolnego dla czasów ludziom pracy*, „Sz. L.”, 5. IV. 1950 (odnowienie 4 spichrzów, zamku i kamienic Przybyłowskich i Celejowskiej); (hsb), *Kazimierz — uroczę miasteczko polskiego renesansu odzyskuje dawny wygląd*, „Sz. L.”, 17. VII. 1951 (prace przy zamku, kamienica przy ulicy Senatorskiej 15 i 17, przy bóżnicy i in.); J. Kłowski, *W renesansowym mieście*, „Sz. L.”, 5—6. VII. 1952; (is), *Dom Krzysztofa w Kazimierzu odzyska swój dawny wygląd*, „Z. L.”, 15. IV. 1948.

KOCK: *Niszczą mury*, „Z. L.”, 17. IV. 1948 (niszczeje opuszczony pałac).

KOZŁÓWKA: (Gog.), *Pałac magnata zamieniony na dom dziecka P. K. O. S.*, „Sz. L.”, 28. III. 1947.

KRASNOBRÓD: (g), *Krasnobród — raj dla dzieci w najbliższych dniach otworzy swe podwoje*, „Z. L.”, 1. VII. 1948.

LUBARTÓW: *Odbudujemy zabytki sztuki*, „Sz. L.”, 3. IX. 1951 (pałac); *Piękny zabytek późnego baroku. Odnowienie kościoła św. Anny*, „Z. L.”, 8. X. 1948.

LUBLIN: *Odbudowa Lublina*, „Rzeczpospolita”, 12. VIII. 1944 (m. in. problem odbudowy kościołów); *Ochrona zabytków Lublina*, „G. L.”, 16. II. 1954 (plany odbudowy lub rozbiórki na St. Mieście, Brama Kra-

kowska — już odnowiona, remont ratusza); *Specjalne kredyty dla Lublina na konserwację zabytkowych budowli*, „Z. L.”, 21. V. 1949 (Stare Miasto, domy obok Bramy Grodzkiej, Jezuicka 15, Złota 5); *Przed 10-leciem PKWN. Narada aktywno-partyjno-gospodarczego*, „Sz. L.”, 9. II. 1954 (o odnowieniu Starego Miasta, Krakowskiego Przedmieścia i in.); *Rozpoczynamy walkę o nadanie Lublinowi wielkomiejskiego charakteru. Przemówienie tow. Wojasa, I sekretarza KWPZPR*, „Sz. L.”, 11. II. 1954 (projektowane prace przy zamku, Starym Mieście, Krak. Przedm.); M. Knorr, W. Korneluk, *Plany żyją*, „Sz. L.”, 20—21. II. 1954 (w związku z pracami na 10-lecie PKWN wywiady m. in. z wojewódzkim konserwatorem zabytków); J. Jaruzelski, *Lublin patrzy w przyszłość*, „Z. L.”, 28—29. III. 1954 (omówienie prac przy zamku, na Starym Mieście i na Krakowskim Przedmieściu); *Na Starym Mieście przeprowadza się roboty zabezpieczające*, „Sz. L.”, 5. XI. 1946 (Złota 5, Grodzka 19, Brama Grodzka); (jg), *Czy Stare Miasto będzie zrekonstruowane?*, „Sz. L.”, 11. VI. 1948; *Specjalna Komisja zbada możliwości odbudowy Starego Miasta*, „Sz. L.”, 17. VII. 1948 (planowany jest remont Bramy Grodzkiej, odbudowa Starego Miasta i murów obronnych); *Lubelskie Stare Miasto odzyska swój przedwieczny wygląd. Plany rekonstrukcji zabytków*, „Z. L.”, 24—26. XII. 1948; *Nowe cegły w stuletnich murach. Rekonstrukcja zabytków Starego Miasta*, „Z. L.”, 3. VI. 1949 (kamienica Kłonowicza, Rybna 16, 17, odbudowa murów obronnych); (sl), *Odbudowa i rekonstrukcja zabytków. Lubelskie Stare Miasto odzyska wygląd sprzed kilku wieków*, „Z. L.”, 24—26. XII. 1949 (projekt odbudowy murów obronnych, ul. Złota 5 — już odremontowana, ul. Jezuicka 15 — zabezpieczona, projektowana odbudowa ul. Grodzkiej 36, Domu Mansjonarskiego i in.); *Rozpoczęło się odgruzowanie Starego Miasta i Podzamcza*, „Z. L.”, 15. II. 1954; *Odgruzujemy Stare Miasto i Podzamcze*, „Z. L.”, 18. II. 1954; H. Gawarecki, *Nowy renesans Starego Miasta*, „Sz. L.”, 20—21. II. 1954 (w związku z pracami na 10-lecie PKWN); M. Morełowski, *Przemiany formy lubelskiego ratusza w świetle ineditów architektonicznych Domenika Merlini z r. 1781*, *Roczniki Hum. Tow. Nauk. K. U. L.*, 1949; *Związek Cechów Rzemieślniczych uchroni kamienicę Kłonowicza od dalszej ruiny*, „Sz. L.”, 11. IX. 1948; (ot), *Remont zabytkowej kamienicy*, „Z. L.”, 6. IX. 1948 (ul. Złota 5).

A. Rusińska-Kurzątkowska

(Dalszy ciąg w następnym numerze)